Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Inspecties in de groothandels metaal en metaalproducten

1. Conclusies en aanbevelingen
2. Aanleiding
3. Brancheorganisaties en arbocatalogi
4. Risico's
5. Resultaten

1. Conclusies en aanbevelingen

Het recent uitgevoerde inspectieproject laat zien dat er bij de groothandels in metaal en metaalproducten sprake is van minder naleving van arbeidsomstandighedenregelgeving dan bij de inspecties in deze sector in 2010. In 2015 zijn 477 inspecties uitgevoerd. Bij 72% van de bedrijven zijn overtredingen aangetroffen. In 2010 was dit – bij een vergelijkbare groep bedrijven – 63%.
In 2010 bleek dat bedrijven met alleen een groothandel het beter deden dan bedrijven die daarbij ook nog een werkplaats en/of productieafdeling hadden. In dit project is dit onderscheid ook gemaakt. Bij 451 bedrijven is een vragenlijst afgenomen om deze verschillen boven water te krijgen.
Bedrijven met alleen magazijnen waren beter op orde (45%) dan de bedrijven met een werkplaats en/of productieafdeling (20%). De werkplaats wordt vaak niet dagelijks gebruikt en krijgt daardoor niet de aandacht die nodig is om gezond en veilig te kunnen werken. Machines waren bijvoorbeeld verouderd, niet gekeurd of niet voldoende afgeschermd. Dit is een vrijwel identiek beeld als bij initiële inspecties[1] in reguliere productiebedrijven in de metaalsector, met een gemiddelde handhaving van de afgelopen jaren op 75%[2].

Veilig werken met arbeidsmiddelen (machineveiligheid) is met 45% niet-naleving het grootste risico, gevolgd door onvoldoende arbozorg (24%) en onvoldoende aandacht voor een veilige werkomgeving (21%).
56% van de bedrijven is aangesloten bij een branchevereniging en slechts 14% maakt gebruik van een arbocatalogus. Bekendheid met de door de branches ontwikkelde producten is er naar de mening van de Inspectie SZW veel te weinig.

De Inspectie SZW heeft op de door de sociale partners in de technische groothandel (Het Fonds Kollektieve Belangen Technische Groothandel (FKB)) georganiseerde preventiemedewerkersdag op 15 september 2015 de tussentijdse resultaten van het inspectieproject kenbaar gemaakt.
De Inspectie heeft daar onder andere het belang van een actieve rol van de preventiemedewerker benadrukt, opdat dit beter kan bijdragen aan het gezonder en veiliger maken van het bedrijf. Bedrijven die aangesloten zijn bij FKB kunnen gebruik maken van de gratis opleiding Preventiemedewerker Technische Groothandel en van de expertise van arbo-ambassadeurs van deze branchevereniging.

Bedrijven in de groothandel in de sector metaal kunnen nog een grote slag maken in het bevorderen van het arbobewustzijn en het realiseren van verbeteringen op de werkvloer. Meer aandacht voor de veiligheid in productieafdelingen en werkplaatsen, juist omdat het geen core business is, is in de ogen van de Inspectie SZW geen overbodige luxe.

Ten slotte beveelt de Inspectie SZW aan om meer gebruik te maken van arbocatalogi: bedrijven die de arbocatalogus van het FKB hebben gebruikt, hebben duidelijk de arbeidsomstandigheden beter op orde dan bedrijven die deze niet hebben gebruikt. Ook de verbeterchecks van 5xbeter zijn goede hulpmiddelen voor de groothandels met werkplaatsen.
Helaas zijn de arbocatalogi nog bij te weinig bedrijven bekend. De Inspectie beveelt de branche daarom aan om de bekendheid en de toepassing daarvan bij haar leden te vergroten. Voor de preventiemedewerker biedt dit tevens een extra hulpmiddel om zijn of haar wettelijke taak goed in te vullen.

In 2017 zijn herinspecties voorzien bij die bedrijven waar in dit project overtredingen zijn geconstateerd. Als dan opnieuw dezelfde of soortgelijke overtredingen worden vastgesteld, volgt voor deze bedrijven een boete.

2. Aanleiding

In 2015 zijn de groothandels in de sector metaal in het kader van de meerjarenaanpak Metaal geïnspecteerd. De keuze hiervoor is ingegeven door:

- het aantal ongevallen in deze branche is relatief groot: 40 per 100.000 werknemers. In Nederland is dit gemiddeld 27 per 100.000 werknemers.
- inspectieresultaten uit het verleden: in 2010 is deze sector voor het laatst geïnspecteerd, waarbij in 63% van de bedrijven overtredingen waren aangetroffen. Groothandels met een productieafdeling/werkplaats hadden een handhavingspercentage van 72.
- een relatief grote omvang van deze branche: 13.325 bedrijven behoren tot de groothandel in de metaal[3]. Ca. 140.000 werknemers zijn werkzaam in deze subsector.

Groothandels in de sector metaal leveren basismetalen, halffabricaten, machines en (elektrotechnische) apparaten aan de gehele metaalketen en de bouwsector. In de sector is sprake van vergrijzing: 45% van de werknemers is 45 jaar of ouder. Jongeren tot 25 jaar vormen met 5% het kleinste aandeel van het personeelsbestand.
De risico's in de branche hangen samen met het logistieke proces, laden en lossen, gebruik vorkheftrucks, veiligheid van stellingen, e.d. Ook hebben veel groothandels eigen werkplaatsen waar metaalbewerkingen plaatsvinden, zoals slijpen, metaalzagen, lassen, buigen, etc. Hierdoor zijn ook de 'klassieke' metaalbewerkingrisico's, zoals blootstelling aan lasrook, de risico's van het werken met metaalbewerkingmachines zoals wegvliegende metaalsplinters tijdens bewerkingen, of gevaar gegrepen te worden door bewegende delen van machines, aan de orde.
In dit project zijn zoveel mogelijk groothandels met een metaalwerkplaats geselecteerd.

3. Brancheorganisaties en arbocatalogi

De deelsector groothandels in de metaal bestaat uit een grote diversiteit aan bedrijven. Ze zijn aangesloten bij verschillende werkgeversorganisaties en volgen daarom verschillende cao's. De Inspectie heeft in de voorbereiding van dit project afstemming gezocht met de brancheorganisatie die het meest typerend is voor de core business van een technische groothandel, nl. de Werkgevers in de Technische Groothandel (WTG). Ca. 2600 bedrijven met ca. 45.000 werknemers[4] zijn aangesloten bij deze brancheorganisatie en vallen onder de cao die door WTG met vakbonden tot stand is gebracht.
De sociale partners (FKB) in deze branche zijn actief op het gebied van arbeidsomstandigheden, o.a. door de inzet van arbo-ambassadeurs en door het aanbod van gratis cursussen deskundigheidsbevordering voor preventiemedewerkers. Voor bedrijven in de branche is ook een arbocatalogus beschikbaar met praktische maatregelen en oplossingen over de onderwerpen 'veilig inrichten van magazijnen' en 'fysieke belasting'. Alle bedrijven die onder de cao van het FKB vallen, vallen ook onder de werkingssfeer van deze arbocatalogus.

De WTG heeft de inspecties kenbaar gemaakt aan hun leden.
In de vooraankondiging van het inspectieproject heeft de Inspectie SZW de bedrijven geattendeerd op het bestaan van de arbocatalogus en op de gratis opleiding Preventiemedewerker Technische Groothandel.
Ook zijn de bedrijven in het voortraject van dit project geattendeerd op het aanbod van '5xbeter, IJzersterk voor Veilig Werk'. Met name wanneer bedrijven veel aan metaalbewerking doen, is dit aanbod voor hen relevant. Dit programma van werkgevers- en werknemersorganisaties in de sector metaal ondersteunt de aangesloten bedrijven met een informatieve website, diverse praktische verbeterchecks en met verbetercoaches[5].

4. Risico's

Het realiseren van duurzame veranderingen in de bedrijven op de belangrijkste risico's was de focus van de inspecties. Daartoe heeft de Inspectie een driesporenaanpak gehanteerd:

1. Aanpak van concrete risico's op de werkvloer: veilig werken met arbeidsmiddelen; een veilige inrichting van de arbeidsplaats; aandacht voor interne logistiek, zoals de risico's van aanrijdgevaar; aandacht voor blootstelling aan dieselmotoremissie en lasrook;
2. Aandacht voor achterliggende oorzaken van overtredingen en structurele verankering van maatregelen in de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). Aandacht voor goede voorlichting, onderricht en toezicht (VOeT) m.b.t. gezond en veilig werken maakt hier deel van uit. Bij dit laatste besteedt de Inspectie tevens aandacht aan specifieke risicogroepen als jongeren en (buitenlandse) uitzendkrachten of tijdelijk ingeleende krachten. Zij verdienen ten minste hetzelfde beschermingsniveau – en soms zelfs nog wat extra – als reguliere werknemers, te meer daar jonge werknemers onder de 25 jaar veel vaker ongevallen hebben dan andere leeftijdsgroepen van werknemers in de metaal;
3. Doorverwijzing naar het arbeidsomstandighedenprogramma van de branche.

Geluid en fysieke belasting zijn risico's die ook spelen in deze branche. Hier is alleen op gehandhaafd als er sprake was van grote overschrijdingen van de norm en in situaties van ernstig gevaar voor de veiligheid en gezondheid van de mensen op de werkvloer.

5. Resultaten

De bedrijven zijn geselecteerd op basis van risico-inschatting. Mede daarom zijn vooral groothandels bezocht die ook een werkplaats en/of productieafdeling hebben. De inspecties hebben plaatsgevonden in zowel de magazijnen en opslagplaatsen van de groothandels als in de werkplaats en productieafdelingen.
Niet altijd is de arbocatalogus van de FKB van toepassing. Omdat bedrijven zijn aangesloten bij verschillende werkgeversorganisaties, volgen zij verschillende cao's. Dit heeft tot gevolg dat de handhavingsinterventies voor de bedrijven verschillend kunnen zijn toegepast, afhankelijk van het al dan niet van toepassing zijn van een arbocatalogus en welke arbocatalogus. Staat in een catalogus omschreven hoe om te gaan met een bepaald risico en het bedrijf voldoet hier niet aan en heeft evenmin andere maatregelen van een vergelijkbaar beschermingsniveau getroffen, dan kan de inspecteur volstaan met een waarschuwing en verwijzen naar de specifieke afspraken van sociale partners in de arbocatalogus. Is dit risico niet beschreven, dan stelt de inspecteur een eis waarin de maatregelen omschreven worden die de werkgever moet treffen om het risico op te heffen.

5.1 Resultaten handhaving

In totaal zijn 477 bedrijven geïnspecteerd. Bij 28% van de bedrijven (135) zijn geen overtredingen geconstateerd door de inspecteur. 72% van de bedrijven (342) heeft een of meer overtredingen. Bedrijven met vier of meer overtredingen zijn er 110. Zij maken 32% van het geheel uit (zie grafiek 1). Er zijn in totaal 1051 overtredingen geconstateerd.

Grafiek 1: Aantal geconstateerde overtredingen per geïnspecteerd bedrijf (n=477)

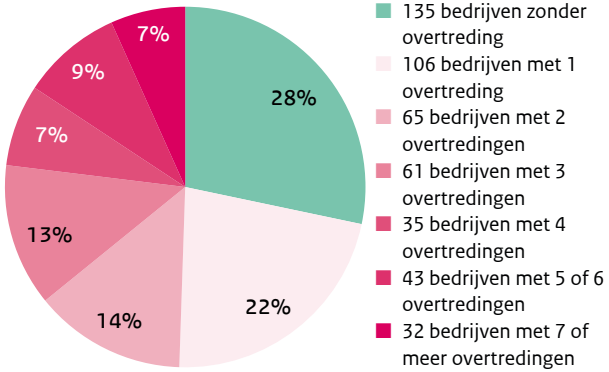

72% van de bezochte bedrijven bestond uit bedrijven met een werkplaats/productieafdeling.
Bedrijven die alleen als groothandel functioneren, zijn vaker in orde en hebben aanmerkelijk minder overtredingen dan bedrijven die ook nog een werkplaats/productieafdeling hebben. Bij deze laatste bedrijven is o.a. de machineveiligheid in het geding. Door werkzaamheden zoals lassen, is de blootstelling aan gevaarlijke stoffen hier ook meer een issue. In tabel 1 is de handhavingsinformatie weergegeven.

Tabel 1: Handhavingsinformatie van bedrijven met en zonder werkplaats/productieafdeling

Soort bedrijf	groothandel met werkplaats/ productie-afdeling		alleen groothandel	
Aantal geïnspecteerde bedrijven	324		127	
Bedrijven zonder overtredingen	64	20%	57	45%
Bedrijven met overtredingen	260	80%	70	55%
Soort overtreding				
Arbeidsmiddelen	427	49%	26	20%
Gevaarlijke stoffen	76	9%	4	3%
Arbeidsplaats	162	19%	45	34%
Arbozorg	171	20%	55	41%
Overig	30	3%	3	2%
Totaal	**866**	**100%**	**133**	**100%**
Gem. aantal overtredingen per bedrijf	**2,67**		**1,04**	

(Gegevens van aantal gemonitorde bedrijven, 451)

5.2 Ingezette handhavingsinstrumenten per risico

In bedrijven waar de handhaving bestond uit een eis of een waarschuwing was sprake van lichte of middelzware overtredingen. In deze gevallen kregen bedrijven een termijn opgelegd waarbinnen ze de overtreding opgeheven moesten hebben.
38 keer is in bedrijven een arbeidssituatie stilgelegd. Dat houdt in dat er geen werkzaamheden meer mogen worden verricht op een bepaalde locatie of aan een machine, omdat er sprake is van ernstig gevaar voor personen. Eén bedrijf heeft direct een boeterapport ontvangen op zeven geconstateerde feiten. Dit bedrijf is in 2013 ook bezocht door de Inspectie SZW. De overtredingen die toen zijn geconstateerd, bleken bij deze inspectie nog steeds niet opgeheven. Het betrof o.a. verschillende overtredingen met staanders en aanrijdbeveiliging van magazijnstellingen, geen gekeurde arbeidsmiddelen en valgevaar. Ook had het bedrijf geen risico-inventarisatie en -evaluatie.

5.2.1 *Arbeidsmiddelen*

Het niet veilig werken met arbeidsmiddelen en machines is 475 keer geconstateerd; 45% van het totale aantal aangetroffen overtredingen. Deze overtredingen zijn veelal aangetroffen bij bedrijven met een werkplaats/productieafdeling. Er ontbraken schermen en/of beveiligingsinrichtingen van onder andere kolomboren, draaibanken en persmachines, waardoor het gevaar bestond in aanraking te komen met de bewegende delen ervan. 13 keer is de werksituatie stilgelegd zonder dat een boete is aangezegd door de inspecteur. Het betrof hier het ontbreken van een veiligheidsgordel op heftrucks en het ontbreken van afschermingen bij verschillende arbeidsmiddelen als pons- en knipmachine, afkortzaag, kantbank en excenterpers.

5.2.2 *Arbozorg*

Een kwart van de overtredingen (249) betrof tekortkomingen op het gebied van arbozorg. Ruim 40% van alle bedrijven (203) konden geen (volledige) risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) overleggen. Deze bleek verouderd of er ontbraken essentiële punten.
15 bedrijven hadden een of meerdere overtredingen op het onderdeel voorlichting, onderricht en toezicht, zoals juist gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

5.2.3 *Veilige werkomgeving*

21% van de overtredingen (222) had betrekking op de algemene veiligheid van de werkplek. Aanrijdbeveiligingen ontbraken of waren niet goed aangebracht op de magazijnstellingen, dan wel de belastbaarheid bleek niet aangegeven. Ook het onzorgvuldig stapelen van goederen is regelmatig aangetroffen, alsook rommelige, onoverzichtelijke werkplekken met struikelgevaar. In 59 situaties was er sprake van valgevaar. Daar bleken geen of onvoldoende voorzieningen om vallen van hoogte te voorkomen. Het gaat hier dan om bordessen of goederenopslag bovenop

Tabel 2: Ingezette instrumenten per risico

Aantal Ingezette Instrumenten per risico	(kennisgeving) Eis	Waarschuwing	Boeterapport	Stillegging zonder boete	Totaal	Percentage
Arbeidsmiddelen	107	353	2	13	475	45%
Arbozorg (RI&E/VOeT)	32	216	1		249	24%
Veilige werkomgeving	54	141	4	23	222	21%
Gevaarlijke stoffen	19	64		1	84	8%
Overig	3	17		1	21	2%
Totaal	215	791	7	38	1051	100%

(Gegevens van totaal aantal geïnspecteerde bedrijven, 477)

bijvoorbeeld een kantoorunit, of op een aangebrachte extra verdieping. Op 19 van deze werkplekken was de situatie dusdanig gevaarlijk dat werknemers deze werkplek niet meer mochten betreden voordat er deugdelijke leuningen e.d. waren aangebracht. Hier heeft de inspecteur het werk stilgelegd (zonder boete).

5.2.4 *Gevaarlijke stoffen*

In totaal zijn er 84 overtredingen aangetroffen op het onderwerp gevaarlijke stoffen. Het ontbreken van een blootstellingsbeoordeling van bijvoorbeeld lasrook, dieseluitstoot van heftrucks of vluchtige organische stoffen (oplosmiddelen, niet watergedragen lak) is 52 keer aangetroffen (8%). In een aantal gevallen waren er helemaal geen maatregelen genomen om blootstelling te voorkomen, dan wel te beperken. Ook het voorkomen van ongewilde gebeurtenissen met gevaarlijke stoffen, zoals explosiegevaar bij bijvoorbeeld het niet goed vastzetten van gasflessen, is een aantal keren gesignaleerd.
Eenmaal zijn de werkzaamheden stilgelegd. In een spuitcabine werd 800 liter olie aangetroffen onder een rooster en een bak met poetslappen waar thinnerresten op zaten. De spuitcabine was wel afgeschermd met plastic flappen aan de zijkanten van de overige werkruimte, maar aan de bovenkant open. In de nabijheid van de spuitcabine werd gelast. Het gevaar van brand/explosie was hier overduidelijk aanwezig, maar niet onderkend door het bedrijf.

5.2.5 *Overige overtredingen*

De meeste overtredingen in deze categorie hadden betrekking op beschikbaarheid, geschiktheid en het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.

5.3 Overige inspectie-informatie

Van 451 bedrijven is aanvullende monitorinformatie beschikbaar. Zo is bedrijven gevraagd naar hun branchelidmaatschap, naar het gebruik van arbocatalogi en naar de inzet van preventiemedewerkers. Ook is gevraagd of een bedrijf een erkend leerbedrijf is en in hoeverre er in de naleving van de arbeidsomstandighedenregelgeving verschillen zijn tussen erkende leerbedrijven en bedrijven die dat niet zijn.

5.3.1 *Lid branchevereniging*

56% van de bezochte bedrijven is lid van een branchevereniging. Bij de bedrijven die geen lid zijn, heeft 27% de arbeidsomstandigheden op orde tegen 26% van de bedrijven die wel lid zijn. Er is dus nauwelijks een verschil tussen bedrijven die wel bij een branchevereniging zijn aangesloten en bedrijven die dat niet zijn. Tussen de brancheverenigingen onderling zitten echter wel verschillen (zie grafiek 2).

Grafiek 2: Lid brancheverenging afgezet tegen nalevingspercentage

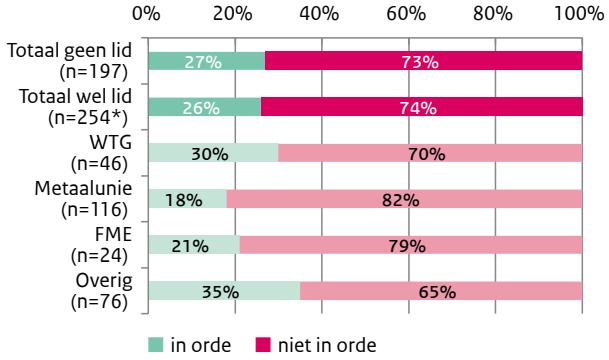

** Enkele bedrijven zijn lid van meer dan 1 branchevereniging*

5.3.2 *Gebruik arbocatalogus*

Slechts weinig bedrijven (14%) maken gebruik van een arbocatalogus. Bedrijven die gebruik maken van een arbocatalogus scoren iets beter dan bedrijven die dit niet doen, 33% versus 27% (zie grafiek 3).

Grafiek 3: Gebruik maken van een arbocatalogus afgezet tegen nalevingspercentage

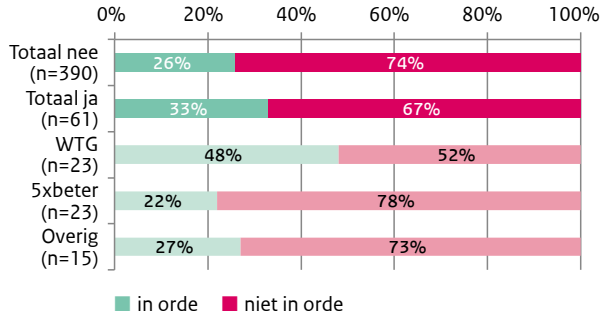

5.3.3 *Preventiemedewerker*

Elk bedrijf moet ten minste één preventiemedewerker in dienst hebben die de werkgever ondersteunt bij zijn taak ervoor te zorgen dat er gezonde en veilige werkomstandigheden zijn in het bedrijf. De aard en omvang van de risico's in het bedrijf bepalen ook het niveau en de deskundigheid van de preventiemedewerker. De preventiemedewerker kan een vaste medewerker zijn die deze functie ernaast doet. Bij kleine bedrijven mag ook de directeur als preventiemedewerker optreden. De taken van een preventiemedewerker zijn het (mede)opstellen en uitvoeren van de risico-inventarisatie en -evaluatie, het adviseren en nauw samenwerken met de ondernemingsraad/personeelsvertegenwoordiging over de te nemen maatregelen

voor een goed arbeidsomstandighedenbeleid en ervoor zorgen dat deze maatregelen worden uitgevoerd.
Een meerderheid van de bedrijven heeft een preventiemedewerker, nl. 322 bedrijven (71%).
Opvallend is dat er nagenoeg geen verschil in naleving is aangetoond tussen bedrijven met en zonder preventiemedewerker. Het nalevingspercentage ligt bij deze bedrijven op 27 voor bedrijven met en 26 voor bedrijven die geen preventiemedewerker hebben aangesteld.

Grafiek 4: Aanwezigheid preventiemedewerker afgezet tegen nalevingpercentage

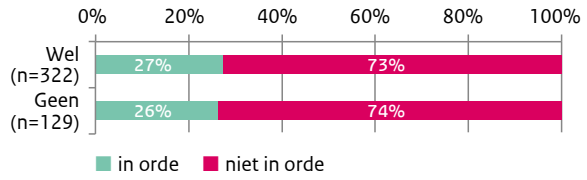

5.3.4 Erkend leerbedrijf

35% van de geïnspecteerde bedrijven is een 'erkend leerbedrijf', d.w.z. dat zij (mbo-)studenten een stage of een leer-/werkplek bieden. Juist bij deze bedrijven zou men verwachten dat zij de arbeidsomstandigheden goed op orde hebben. De Inspectie besteedt hier bewust aandacht aan, omdat jongeren onder de 25 jaar relatief vaker een ongeval overkomt. We zien echter dat leerbedrijven gelijk scoren aan niet-leerbedrijven. 29% heeft de arbeidsomstandigheden op orde (zie grafiek 5).

Grafiek 5: Leerbedrijf afgezet tegen nalevingspercentage

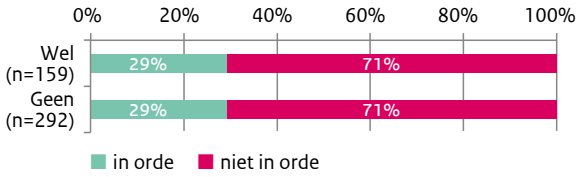

Inspectie SZW

De Inspectie SZW werkt aan eerlijk, gezond en veilig werk en bestaanszekerheid voor iedereen.

Programmaleider: Anja van Vlerken
Projectleider: Annewies de Vries
Projectsecretaris: Annet Geurts

Projectnummer: A1301
Looptijd: 1 februari 2015 - 1 februari 2016

93701 | Juni 2016